

CERCURI DE LECTURĂ
bilanț provizoriu: 2004-2007

Monica Onojescu

Începând cu anul 2005, în fiecare toamnă facem evaluarea de etapă a proiectului *Cercuri de lectură*, în urma căreia, după ce operăm corecțiile necesare, ne fixăm obiectivele în vederea relansării pentru anul școlar următor. Conferința anuală a asociației este un bun prilej de promovare a proiectului în plenuri ori grupuri de discuții. În același timp, în ateliere, introduse într-o secțiune aparte, simulăm activități specifice cercurilor de lectură legate de tema mare a simpozionului. Tema din acest an – *Evaluarea* – ne permite o privire retrospectivă asupra scurtei istorii de trei ani și jumătate prin prisma rezultatelor. Pentru prezentarea în detaliu a perioadei 2006-2007, precum și a obiectivului principal al proiectului pentru anul 2007-2008 atașăm anexele.

I. Contextul în care s-a inițiat proiectul.

Nu voi insista prea mult asupra contextului. A fost descris în fiecare dintre „rapoartele narrative” anuale. În 2004, în toate mediile se vorbea insistent despre o criză a lecturii și, mai ales, de refuzul tinerilor de a citi, în general, și de a citi literatură, în special. Vinovățiile se împărțeau între școală, incapabilă să producă cititori autentici, societatea românească, devenită aproape peste noapte una consumistă și oferind alte atracții tinerilor – calculator, internet și televizor. Mai mult, se instalase un fel de resemnare, socotindu-se bătălia aproape pierdută. Ideea proiectului *Cercuri de lectură* a avut ca punct de plecare neacceptarea fatalistă a situației de către un grup de profesori de limba și literatura română. Experiența directă, susținută prin aplicarea și prelucrarea unor chestionare pe un număr semnificativ de subiecți, prin răspunsurile la interviuri ori prin discuții în focus grupuri, ne spunea nu atât că tinerii nu citesc ori nu citesc literatură, ci, mai degrabă, că nu citesc așa cum pretindem la școală și cum se verifică prin examene. Am constatat că avem de-a face mai degrabă cu o criză a lecturii școlare, la baza ei aflându-se o ruptură tot mai pronunțată între abordarea didactică, de sorginte poststructuralistă, a textului literar și așteptările tinerilor cititori. Urmarea e că, deși în programa școlară cultivarea plăcerii lecturii e considerată un obiectiv prioritar, literatura devine tot mai mult o disciplină constrângătoare la care se învață, dar nu cu plăcere. Așadar, am conceput și aplicat, începând din anul școlar 2004-2005, un program al cărui scop era, pe de o parte, cercetarea cauzelor care îi îndepărtează pe tineri de lectură (și de literatură) și, pe de altă parte, propunerea unei alternative la lectura școlară, mai ales la lectura textului literar. Am considerat că o asemenea alternativă ar putea funcționa ca un factor compensator, permițându-i elevului să vadă că lectura cărților de literatură înseamnă mult mai mult decât memorarea unor „texte despre texte” din numeroasele auxiliare școlare. Promovând *Cercurile*, ne facem cunoscută intenția de a atrage atenția factorilor responsabili că este nevoie de recunoașterea crizei lecturii școlare urmată de o schimbare de perspectivă în abordarea literaturii, schimbare intervenită, de altfel, în ultimul timp în multe țări.

II. Scurt istoric

Prezentăm succint etapele și principalele activități:

1. – aprilie-septembrie 2004:

- Lansarea ideii pe grupurile de discuții ale asociației și selectarea echipei de voluntari (20 profesori din 12 județe);
- Aplicarea și prelucrarea unui chestionar privind interesele de lectură ale elevilor la peste 1300 de elevi clasele V-XII (vezi Luminița Medeșan, *Marginalii la o cercetare empirică și necritică*, în *Lectura. Repere actuale*, Casa Cărții de Știință, 2004);
- Conceperea unui program cu libertate maximă în realizare, dar cu *obiective comune*:
 1. Adunarea unor date privind atitudinea elevilor față de lectură; demultiplicarea informațiilor obținute prin întâlniri, dezbateri, publicații; stabilirea priorităților de lectură ale tinerilor;
 2. Constituirea unui grup de 20 de profesori voluntari, interesați să stimuleze lectura în rândul elevilor, ce urmează să organizeze și să conducă, pe parcursul anului școlar 2004-2005, cercuri de lectură în școlile lor;
 3. Pregătirea printr-un stagiu de formare a profesorilor participanți la proiect (atelier de demonstrative, dezbateri, împărtășire de experiențe);
 4. Elaborarea programelor cercurilor de lectură (cu obiective generale, pe de o parte, dar cu obiective specifice diferite în funcție de vârstă, interese, pe de altă parte);
 5. Aplicarea și monitorizarea proiectului în anul școlar 2004-2005;
 6. Adunarea experienței într-o carte cu un public țintă alcătuit din profesori, bibliotecari, părinți;
 7. Publicitatea făcută proiectului pe tot parcursul anului școlar 2004-2005 prin emisiuni radio/TV, activități în biblioteci, librării etc.
 8. Evidențierea efectelor activităților prin diseminarea informației către alte unități de învățământ în vederea continuării – eventual în alte forme – a proiectului.

2. 2004-2005

- Aplicarea programului în 20 de cercuri (18 în mediul urban și 2 în mediul rural) pe parcursul anului școlar 2004-2005;
- Evaluarea rezultatelor, selectarea și pregătirea materialelor pentru tipar;
- Lansarea *Lecturii 1* la Simpozionul ANPRO din noiembrie 2005.

3. 2005-2006

- Extinderea cercurilor în județe prin diseminarea experienței coordonatorilor;
- Diversificarea proiectului cu alte două direcții:
 - a. *Cărți pentru lectură*: – cercetare asupra intereselor de lectură a grupului de vârstă 9/10-12/13 (noiembrie–decembrie 2006);
 - b. *Ateliere de scriere de cărți pentru copii*; constituirea unor ateliere permanente de scriere martie-mai 2006;
- Evaluarea și promovarea proiectului prin activități de amploare la nivelul școlilor, localităților, județelor.

4. 2006-2007

- Conceperea unui program de formare în proiect de 24 de ore cu obiective și structură comună, pe de o parte, dar cu aplicații care valorifică experiența particulară a coordonatorilor;
- Livrarea prin CCD a formărilor pentru un public țintă diversificat: profesori, învățători, bibliotecari, documentariști (circa 400 de persoane – în 9 județe și municipiul București);
- Evaluarea activității cercurilor pentru anul școlar în curs prin activități comune de tip: festivaluri, concursuri, întâlniri ale membrilor cercurilor la nivelul școlilor, municipiilor;

Conferințe

- Evaluarea rezultatelor cercetării didactice, selectarea și pregătirea materialelor pentru tipar și punerea în discuție a propunerii de proiect pentru anul școlar 2007-2008
- Lansarea *Lecturiadei 2*
- Lansarea proiectului pentru anul școlar 2007-2008 cu obiectiv comun pentru toate cercurile: *lectura și interpretarea*;

III. Ce sunt Cercurile de lectură?

Răspunsul în momentul de față vizează trei aspecte:

- a. un proiect de cercetare-acțiune al ANPRO al cărui obiectiv prioritar este promovarea unor atitudini pozitive față de literatură prin cultivarea plăcerii lecturii;
- b. cercuri-*comunități de lectură* în care 10-15 elevi, acoperind toate ciclurile de învățământ, și profesorii lor se întâlnesc, citesc și discută despre cărți, în primul rând, cărți de literatură;
- c. nume generic pentru alte activități ale asociației prin care se promovează sistematic lectura de plăcere, care inevitabil nu se pot delimita.

a. *Cercuri de lectură – proiect de cercetare-acțiune*. La început proiectul a fost gândit ca activitate practică; cei 20 de voluntari, profesori de limba și literatura română, și-au propus înființarea și coordonarea pe parcursul unui an școlar (2004-2005) în școlile lor a unor astfel de cercuri. Dar activitatea, eminamente practică, a început pe parcurs să-și caute motivații mai profunde, creându-se, treptat o bază teoretică. Inevitabil a apărut necesitatea adunării, analizei, comparării și interpretării datelor (în acest sens, a fost extrem de bine venită lista de discuții pe internet) cu punctele de vedere ale unor specialiști în problema lecturii, deci *Cercurile* a căpătat caracterul unui proiect de cercetare-acțiune. Cercetările de tip calitativ sunt efectuate pe grupuri mici, iar rezultatele sunt utilizate în activitatea practică. Aplicarea presupune verificare și corecții imediate. În general, ameliorarea vizibilă a unei situații încurajează profesorul să continue cercetarea. O cercetare empirică în privința lecturii se justifică prin extrema complexitate a problemei. Aceasta presupune, o dată, cunoașterea modului complex de formare a competenței de lectură, apoi luarea în considerare a unor factori de ordin psihologic, sociologic, axiologic etc. Generalizările sunt dificile, pentru că subiectul însuși, cititorul – în cazul nostru, cel pe care trebuie să-l formăm ca atare – are personalitate și motivații proprii în ceea ce privește interesul sau lipsa de interes pentru lectură. Profesia – în ultimă instanță, cea de „profesori de lectură/literatură” – ne pune zilnic în fața unor situații concrete care se cer înțelese și ameliorate.

În anul 2006 am intenționat să dăm experiențelor noastre un caracter mai sistematic. O încercare de la începutul anului școlar 2006-2007 de a aplica un experiment care să vizeze activitatea unui număr de 10 cercuri frecventate de elevi cu vârste între 13-15 ani pe parcursul a 10 întâlniri, având în vedere aceeași listă de cărți, nu a reușit. Am încercat să căutăm cauzele eșecului și credem că ar fi cel puțin două: proiectul se bazează pe voluntariat, iar cei implicați au o disponibilitate mai redusă pentru o cercetare de durată cu tot ce aceasta presupune: testările, intervențiile, completarea regulată a jurnalelor etc. Apoi trebuie să luăm în considerare că motorul unui astfel de proiect a fost o stare de spirit care s-ar putea numi entuziasm. Așa cum am mai afirmat, e vorba de un proiect cu mai mulți autori, fiecare aplicând obiectivele comune într-un mod particular. Fiecare și-a

construit propria strategie, dorind în primul rând să o verifice pe a lui, de aici disponibilitatea redusă pentru a urma un program standard. Nu excludem în viitor o cercetare mai aproape de rigorile uneia fundamentale.

La nivelul fiecărui cerc, ipoteza de la care am pornit (interesul pentru lectură crește atunci când elevii sunt stimulați să exprime păreri personale asupra a ceea ce au citit și interacționează cu alții) a fost confirmată. Deși, ca orice cercetare empirică, e greu de prevăzut spre ce se va îndrepta, totuși începe să se profileze o direcție, identificată în cele două *Lecturiade* (cărți de didactică aplicată a lecturii) sau în numeroasele articole publicate fie în „Perspective”, fie în cărțile care adună materialele simpozionului (*Lectura. Repere actuale*, 2004; *Textul literar și contextul*, 2005; *Valori formative în literatura pentru copii și tineri*, 2006). Primul moment e consemnat în jurnalele coordonatorilor de cercuri din *Lecturiada 1* și e marcat de entuziasmul celor care descoperă că elevii lor pot într-adevăr să trăiască „plăcerea lecturii” ori se descoperă pe sine în ipostaza „de alt fel de cititori” decât cel al profesorului-standard care predă literatura în așa fel încât să respecte îngrădirile baremului tezelor unice ori bacalaureatului. Al doilea (*Lecturiada 2*) este cel al inventării și experimentării la cerc a unor strategii cât mai variate al căror scop este „seducerea” cititorilor. Al treilea este cel în care elevii de la cercuri și profesorii lor fac publicitate lecturii în acțiuni care implică întreaga școală ori, uneori, comunitatea.

Inițiat dintr-o necesitate practică, treptat, proiectul și-a creat un suport teoretic. Cred că putem vorbi și în acest caz de trei momente. Poate ar fi interesant de reținut pentru scurta noastră istorie că primele modele de lectură aplicate la cercuri au fost găsite în cărți beletristice, în cărți despre cărți ori în despre cititori: D. Pennac *Comme un roman*, Italo Calvino, *Dacă într-o noapte de iarnă un călător*, C. Frabetti, *Cartea iad*, Simona Popescu, *Lucrări în verde*, Bernard Schlink, *Cititorul*. La acestea s-au adăugat mărturiile despre experiențele de lectură ale lui N. Manolescu, Mircea Cărtărescu, Simona Popescu ori Gabriel Liiceanu. Abia apoi a urmat justificarea modului de lectură în cercuri cu studii serioase despre lectură: Paul Cornea, *Teoria lecturii*, Matei Călinescu, *A citi, a (re)citi*, W. Iser, *Actul lecturii* sau studii despre didactica lecturii semnate de A. Rouxel ori Alina Pamfil. Poate lucrul cel mai semnificativ a fost că pe parcursul proiectului au fost alături de noi, ne-au încurajat și ne-au consiliat, cu foarte multă generozitate: Sanda Cordoș, Paul Cornea, Al. Călinescu, I. Bogdan Lefter, Adina Kenereș sau Alina Pamfil.

b. Cercurile – comunități de lectură. Lectura în cercuri este o activitate extrașcolară. Am considerat că numai așa am putea urmări modul în care se formează ori se diminuează interesele de lectură ale elevilor. De asemenea, am considerat că, deschizând complet accesul la cercuri (elevii nu sunt condiționați de note, nu se face niciun fel de preselecție, nu există obligativitatea participării), am putea să ajungem mai ușor la cazurile extreme: cititori împătimiți ori adversari ai lecturii. Totul depinde de strategiile folosite de noi pentru a-i atrage. Nu am trecut cu vederea rolul pe care ar putea să-l aibă cercurile în formarea spiritului de apartenență la o comunitate, chiar de apartenență la un grup de elită, alta decât cea dată de „hainele de firmă” ori de marca mașinii părinților. În grupuri mici, pot fi observate mai ușor interesele elevilor. Coordonatorul însuși se poate manifesta mai firesc. Nu mai este constrâns de rigorile programei ori ale examenelor (atunci când este profesor de limba și literatura română), poate să-și asume mai ușor rolul de „consilier”, care

Conferințe

sfătuiește, dar nu impune. În afară de asta, în grupuri mici se pot experimenta mai ușor strategii ce se pot muta ulterior în clasă.

Lectura în cercuri nu înseamnă neapărat că cineva citește cu voce tare, ca la o șezătoare, iar ceilalți ascultă. Pot să fie și astfel de momente, cum sunt – și chiar e indicat să fie – cele în care elevii citesc, fiecare din cartea lui adusă de acasă. În cercuri, în cea mai mare parte timpul, se discută despre cărțile citite. Elevul este în centru, iar coordonatorul își asumă o poziție egală cu a celorlalți, este și el un cititor concret cu propriile lui preferințe, consilierea se face cât mai discret cu putință. În mare, lectura în cercuri are următoarele aspecte comune: accentul pus pe reacția cititorului, exploatarea momentelor de prelectură și postlectură, și, mai ales, deschiderea interpretărilor. Dincolo de aceste aspecte, fiecare coordonator și-a organizat activitatea în deplină libertate, urmărindu-și interesele proprii de cercetare: experimentarea strategiilor de lectură, punerea în discuție a unei singure teme prezente în mai multe texte prin prisma valorificării ei în plan etic ori estetic, construirea unei liste proprii de lectură, dublarea activităților de lectură cu cele de scriere etc. În cercuri s-au citit până acuma mai ales cărți de literatură, dar aceasta nu exclude interesul pentru alte forme de text scris: jurnale, biografii ori alte forme de texte scrise, ori deschiderea spre cinematografie, muzică, arte plastice, formule deja experimentate.

Deși actul lecturii este unul individual, trebuie să ținem cont de cei, foarte mulți, ce trebuie ghidați să ajungă să-l trăiască ca experiență proprie. Iar exprimarea necenzurată a opiniilor despre cărți într-un cerc alături de cei cu preocupări asemănătoare poate să fie un pas necesar. Citez doar motivele pentru care frecventează cercurile doi liceeni: „Ideea de a mă întâlni cu alți copii de vârsta mea, de a discuta despre cărți, de a-mi spune părerea direct, fără frica de a lua o notă mică, mi s-a părut grozavă.” (Sabina) și „Mie îmi place uneori să-mi imaginez că stăm pe treptele Academiei, în Grecia antică, aflându-ne în căutarea adevărului. Oricum ar fi, acest cadru în care minți iscoditoare încearcă să dea capăt unor probleme general-umane m-a făcut din start să răspund afirmativ invitației de a participa la cerc.” (Adrian).

c. Alte activități pentru promovarea lecturii. În cei trei ani și jumătate, majoritatea celor care au fost autorii *Cercurilor de lectură* continuă să lucreze în proiect. Mulți dintre ei și-au asumat sarcina de promovare a cercurilor în județul lor, lucrând ca formatori. O altă categorie sunt cei care au renunțat la coordonarea propriului cerc, în schimb s-au implicat în organizarea unor acțiuni cu participarea unui mare număr de elevi, de exemplu, Festivaluri ale lecturii cum este cel de la Arad, *Eu, cititorul*, ori concursuri *Lecturi plurale* (Cluj), scot împreună cu elevii lor reviste școlare prin care promovează lectura („Pro lectura” la Cluj, „Puzzle”, la Sângeorz Băi).

IV. Rezultate

Dacă ne referim la cele care pot fi demonstrate/verificate, pot să enumăr: *Cercurile de lectură* continuă de trei ani și jumătate, majoritatea dintre inițiatori lucrează ca voluntari în proiect; de la an la an, e drept mult mai greu decât am luat în considerare la început, proiectul se extinde, o dată prin înființarea de cercuri în cele 12 județe din care au făcut parte autorii lui, apoi și în altele (în prezent proiectul funcționează în 18 județe și în municipiul București); s-a conceput un curs de formare de 24 de ore care a fost livrat în 9 județe și în municipiul București; numărul celor formați prin program este semnificativ (între 350-400), iar dintre aceștia mulți au înființat cercuri de lectură în propriile școli;

proiectul s-a deschis spre învățători, documentariști din CDI-uri, bibliotecari școlari (cel mai bine au reacționat învățătorii); s-au adunat și s-au publicat o parte din materialele proiectului, în mai multe cărți. Cele două *Lecturiade* sunt cărți care deschid un drum didacticii lecturii la noi etc.

Aceste date sunt publice și ele reflectă rezultatele măsurabile. Dar cred că e de datoria mea să insist asupra celor care nu se pot măsura fie că sunt reușite ori eșecuri. Eșecul nostru major este acela că nu am găsit o susținere permanentă tocmai în instituția care trebuia să fie cea mai interesată de un astfel de proiect, și anume, ministerul. În ultimii doi ani, în media există un curent favorabil lecturii, dovada, o revistă ca „Dilemateca”, dar și colecțiile „Cotidianului”, ori ale „Adevărului”, emisiuni TV. În toate cazurile, obiectul atenției este un cititor matur, cu grad mediu de pregătire. Noi, cu cel puțin doi ani înainte, am încercat să atragem atenția asupra unui public alcătuit din copii și adolescenți. În cazul lor, problema lecturii se pune în termeni mult mai gravi: lectura (indiferent pe ce fel de suport) și înțelegerea corectă a mesajului constituie o problemă fundamentală de selectare a informației și de supraviețuire într-o lume bombardată tot mai mult mediatic. În afară de aceasta, nu putem să nu ținem cont de rolul formativ al literaturii în promovarea atitudinilor și valorilor unei culturi, având impact asupra unui public foarte larg (dovadă felul cum este valorificată în învățământul american sau în cel din UE).

Reușita constă în aceea că am izbutit să atragem atenția unui număr mare de profesori și învățători asupra importanței lecturii.

În concluzie, cred că pot afirma că un proiect cum este *Cercurile de lectură*:

a. servește interesele elevilor pentru că:

- permite valorificarea lecturii de tip cursiv, cea a cititorului concret, real, ceea ce nu se face decât rareori în clasă, profesorul fiind preocupat de lectura de tip metodic/analitic, singura valorizată prin examene;

- permite valorificarea altor cărți care nu intră în bibliografia școlară (cărți contemporane, cărți care nu sunt neapărat lecturi canonice, dar prezintă interes pentru alte rațiuni decât interesul strict școlar);

- este o posibilitate de socializare, de grupare a elevilor în jurul unor idei care ar lărgi sau, poate, ar configura în alt fel sistemul lor de valori.

b. servește interesele profesorilor pentru că:

- este un bun prilej de a observa din interior interesele (sau cauzele lipsei de interes) de lectură ale elevilor, obținând date care ar permite o discretă modelare a viitorului cititor;

- ar putea contribui la o schimbare a concepției despre rostul predării literaturii, strategiile experimentate la cercuri s-ar putea folosi și în clasă, în scopul „liberalizării” actului didactic, înțeles de mulți elevi, dar și de mulți profesori ca o parcurgere plicticoasă a unui algoritm – același aproximativ de la clasa a IV-a până la a XII-a (de altfel, majoritatea participanților la proiect recunosc că s-a produs o schimbare în modul de abordare a literaturii în clasă).

V. Spre ce ne îndreptăm (în anul școlar 2007-2008)?

a. Extinderea proiectului în cinci județe noi: Maramureș, Baia Mare, Buzău, Bihor, Vrancea;

Conferințe

- b. Reluarea și extinderea programului de formare în proiect;
- c. Stabilirea obiectivului principal de cercetare pentru 2007-2008: *interpretarea textului literar*;
- d. Evaluarea Cercurilor prin activități comune la nivelul școlilor, municipiilor și județelor;
- e. Extinderea rețelei profesorilor care lucrează în proiect prin formarea unora județene.

ANEXA 1

Chestionar *Cercuri de lectură* 2006-2007

În vederea evaluării proiectului *Cercuri de lectură* pentru perioada septembrie 2006-septembrie 2007, vă rugăm să răspundeți la întrebările de mai jos. Vă mulțumim!

Secțiunea A.

1. Ați coordonat *Cercuri de lectură* în anul școlar 2006-2007?
da
nu

2. Dacă ați condus astfel de activități, vă rugăm să completați cu următoarele date:
 - a. Școala,
localitatea.....
.....
 - b. Categoria de vârstă (clasa, ciclul).....
 - c. Numărul de elevi.....
fete.....
băieți.....
 - d. Periodicitatea întâlnirilor.....
 - e. Tema/temele.....

3. Dacă nu ați condus cercuri, dar ați continuat să stimulați interesul pentru lectură prin altfel de activități, vă rugăm să le specificați, completând în continuare întrebările chestionarului:

4. Notați principalele obiective urmărite:

5. Faceți o descriere succintă a două-trei activități (circa 250-300 de cuvinte) pe care le considerați interesante:

6. Dacă ați desfășurat o activitate de cercetare, vă rugăm să specificați ce fel de instrumente ați utilizat (chestionare, jurnale, grupuri focus, interviuri etc.):
7. Faceți o listă de cărți care s-au bucurat de succes:
8. Ați făcut o evaluare a activității din acest an?
da
nu
9. Specificați instrumentele de evaluare:
10. Vă rugăm să faceți o descriere succintă a rezultatelor măsurabile din perspectivă cantitativă și calitativă (de exemplu s-a menținut interesul probat prin participarea la întâlniri, numărul de cărți citite, calitatea lecturii, creșterea interesului pentru lectura cărților canonice):
puncte tari
puncte slabe
11. Vă rugăm să vă autoevaluați activitatea în comparație cu anii precedenți? Care au fost câștigurile (dacă au fost)?
12. Doriți să participați în continuare la proiect? da ; nu ; nu știu
Faceți propuneri pentru activitatea din acest an:

Secțiunea B

1. Doriți să propuneți materiale pentru *Lecturiada II*
da
nu
2. Dacă doriți să participați cu articole, vă rugăm să propuneți un număr de teme/titluri (1-5 materiale de 1-2 pagini), având în vedere că acest volum se prefigurează deocamdată cu următoarele secțiuni:
 - a. începuturi (organizări de cercuri, prime ședințe, liste de cărți etc.)
 - b. locuri unde se citește (parc, muzee, librării, CDI)
 - c. consilieri de lectură (părinți, bunici, elevi mai mari etc.).
 - d. întâlniri memorabile (lecturi publice, scriitori, mari cititori)
 - e. jocul de-a lectura (activități ludice)
 - f. lecturi aprofundate (interpretări, dezbateri)
 - g. a scrie pentru a citi
 - h. încheieri (zile ale lecturii, concursuri, festivaluri etc.)
 - i. a citi la cercuri, pentru a citi bine la școală

Conferințe

PS. Probabil nu se vor acoperi toate secțiunile pentru acest volum, materialele primite se pot regrupa în patru-cinci capitole, dar este nevoie de cel puțin 50 de scurte articole. Dacă dorim ca să apară cartea până la simpozion, data limită pentru articole este: 25 septembrie 2007.

3. Vă rog să faceți orice fel de propuneri, comentarii în legătură cu structura cărții, numărul articolelor etc.

Secțiunea C

1. Ați participat la formarea de la Cluj din noiembrie 2007?

da

nu

2. Dacă răspunsul este *Da*, ați făcut programe de formare în județul dvs.?

da nu

3. Dacă răspunsul este *Da* vă rog să specificați:

a. numărul de participanți

b. structura profesională:

profesori de română

profesori de altă specialitate

învățători

bibliotecari

documentariști

c. perioada

4. Ați fost susținuți de

inspectorate: da ; nu

case al corpului didactic: da nu

școli: da nu

5. Cum s-a manifestat această susținere (de ex.: ați fost ajutați să recrutați profesorii, ați fost ajutați cu consumabile, cursurile au fost plătite etc.)?

6. La ce ați renunțat din programul de formare conceput la Cluj? Motivați.

7. Ce elemente noi ați introdus? Faceți o descriere succintă?

9. Vă rugăm să faceți o prelucrare a evaluării formării făcută de cursanți (instrumente, opinii, propuneri)

9. Ați păstrat legătura cu participanții la formare? da nu
Specificați modalitățile (întâlniri regulate, liste de discuții, participarea la activități comune, programe de lectură inițiate etc.).
10. Credeți că este necesară o întâlnire la începutul anului cu participanții de la cursurile din anul trecut? Dacă o veți face, care vor fi obiectivele importante?
11. Doriți să continuați programul de formare în anul acesta școlar? Dacă doriți să-l continuați, ați făcut propuneri în acest sens Caselor Corpului Didactic? De ce sprijin aveți nevoie?
12. Vă rugăm să faceți propuneri, comentarii pentru întâlnirea de evaluare a cercurilor din anul școlar 2006-2007 și pentru etapa de continuarea proiectului pentru anul școlar 2006-2007.

Numele.....
Școala/Localitatea.....

Anexa 2

Raport narativ asupra activității desfășurate în anul școlar 2006-2007

CERCURI DE LECTURĂ (FRAGMENTE)

ÎNAINTE DE EVALUAREA OFICIALĂ ȘI DE PREZENTAREA PROPUNERII UNUI NOU PROIECT PENTRU ANUL ȘCOLAR 2007-2008 SE IMPUNE O ANALIZĂ, CHIAR DACĂ VA FI INCOMPLETĂ, A ACTIVITĂȚII PENTRU CA ÎN FUNCȚIE DE ACEASTA SĂ SE PROPUĂ OBIECTIVELE ȘI CALENDARUL ACTIVITĂȚII PENTRU NOUA ETAPĂ.

Documentele care au stat la bază sunt:

1. informații care au circulat pe lista de discuții centrală a Cercurilor sau pe listele locale;
2. feedbackurile cursanților la formările organizate pentru profesorii din țară
3. scrisori, fotografii, CD-uri de la profesori și bibliotecari din țară care au beneficiat de formări în cadrul proiectului și care, ulterior, au coordonat cercuri sau alte activități cu scopul explicit al încurajării lecturii;
4. extrase din presa culturală centrală („aLititudini”, Observator cultural”) sau locală în care au fost semnalate sau prezentate pe larg evenimentele;
5. articole trimise pentru rubrica *Evenimente* în numărul de toamnă al revistei „Perspective”;

Conferințe

6. proiecte ale unor profesori implicați în program, materializate în cărți și publicații în care ideea centrală este cea a evidențierii beneficiilor lecturii;
7. articole trimise pentru volumul *Lecturiada II*
8. prelucrarea unei părți dintre chestionarele primite în cadrul evaluării proiectului.
9. informații primite de la profesorii din Republica Moldova, unde, cu sprijinul ICR și ANPRO, se desfășoară proiectul începând din anul 2006.

Puncte tari

- extinderea proiectului prin implicarea unui număr de 350-400 de persoane din 16 județe și din municipiul București la care se adaugă un număr de 10 profesori din Republica Moldova;
- cadrul științific și profesional al elaborării cursurilor de formare (cu implicarea unor profesioniști ai lecturii sau didacticieni: Simona Bernat, Sanda Cordoș, Alina Pamfil);
- organizarea cursurilor de formare în nouă județe (uneori în două sau trei serii, de exemplu la Călărași, în jud. Ialomița, București, Mediaș, în jud. Sibiu);
- calitatea formărilor (apreciate de conducerea CCD și de cursanți);
- elaborarea unui program, bibliografie și suport comun, ulterior îmbogățit cu experiența fiecărui formator;
- buna colaborare cu CCD-uri din Ialomița, Cluj, Suceava, Arad, Botoșani, Ialomița care au oferit sprijin material (consumabile) și cadru legal pentru desfășurarea cursurilor;
- acreditarea unei variante a programului la CCD Cluj (44 de ore/11 credite);
- participarea la aceste cursuri, din voință proprie, în afara unor profesori de limba și literatura română, a unor bibliotecari, învățători și documentariști CDI;
- activități de amploare cu implicarea unui număr mare de școli, la care au participat alături de profesori și copii (începând cu grădinița) și părinți sau bunici (Mediaș, Arad, Cluj);
- implicarea forurilor locale (de exemplu, Primăria din Mediaș);
- calitatea unor concursuri care au intrat deja în tradiție ca *Festivalul lecturii*, Arad sau *Lecturi plurale* de la Cluj;
- începerea construirii unei rețele de profesori angajați în proiect;
- elaborarea unor articole pentru *Lecturiada II*;
- publicarea regulată a informațiilor despre cercuri în „Perspective”;

- organizarea întâlnirii de la Cluj din 14-16 noiembrie 2006 ale cărei beneficii s-au văzut într-o organizare mult mai coerentă a activității din anul acesta, comparativ cu anii anteriori;
- secțiunea de *Ateliere de scriere* din cadrul ediției a VII-a, urmată de evaluarea proiectului *Cărți pentru copii*, la Simpozionul de didactică, noiembrie 2006;
- proiectele locale Cercuri de lectură au obținut finanțare și locul I la concursul județean din Bistrița-Năsăud (Alina Petri, Sângeorz Băi) și locul II (Georgeta Stanciu, Buzău)

PUNCTE SLABE

- neimplicarea la modul real în program a persoanelor de pe lista ministerului (cu excepția Luminiței Cornea, jud. Covasna, care a organizat un Cerc de lectură);
- preluarea numelui proiectului pentru altfel de activități care nu se manifestă în spiritul lui și incapacitatea asociației de a-și apăra drepturile de autor;
- negăsirea unei formule legale pentru recunoașterea proiectului de unele CCD-uri și inspectorate școlare (formula încheierii de parteneriate separate ale ANPRO cu fiecare CCD în parte s-a dovedit păguboasă și devoratoare de timp);
- nu au fost consemnate clar, în cadrul acestui parteneriat, drepturile și îndatoririle fiecărui partener, ca urmare nu am avut sprijinul ministerului pentru:
 - recunoașterea unui statut oficial pentru persoanele care fac formările, mai ales pentru profesorii tineri;
 - stabilirea unor relații oficiale cu CCD-urile, organismele abilitat în acest sens;
 - apărarea spiritului proiectului;
- rezerve manifestate de unele CCD-uri și inspectorate față de proiect
- nu s-au organizat formări în județele Bistrița-Năsăud și Timișoara;
- nu ne-am încadrat în calendar, amânarea unor activități, mai ales a formărilor, nu a mai permis o organizarea unor cercuri la nivel de școli;
- nu în toate cazurile s-a păstrat o legătură regulată cu participanții la formări;
- nu am izbutit să aplicăm planul de cercetare pe care l-am stabilit în acord cu cercetători de la UBB, Cluj.

ÎN CONCLUZIE

În urma acestei evaluări parțiale putem considera că:

a. motivația propusă pentru proiect în anii trecuți continuă să rămână în vigoare.

b. experiența desfășurării proiectului în anul școlar 2005-2006 ne-a dovedit că am avut dreptate atunci când am considerat că în anul școlar 2006-2007 proiectul nu se poate extinde la nivelul întregii țări. În limite realiste, proiectul s-a extins în 16 județe și în municipiul București.

c. ni s-a confirmat și presupunerea că o într-o astfel de activitate desfășurată aproape exclusiv prin voluntariat e absolut necesar ca acei care participă – inspectorii și profesorii – **să o facă din convingere**;

d. ni s-a confirmat necesitatea unui stagiu inițial de formare (cel puțin 24 de ore). Acesta are ca scop:

- asumarea obiectivelor proiectului și schimb de experiență în problemă
- o prezentare a dezbaterii legate lectura în școală în alte țări cu tradiție în programe de promovare a lecturii sau care au introdus de câțiva ani în programele școlare „lectura cursivă” promovată de noi prin cercurile de lectură;
- prezentarea unor preocupărilor ale unor mari asociații internaționale pe problemele lecturii (IRA, LSDGC)
- experimentarea unor tehnici de promovare a lecturii
- construirea de proiecte personale flexibile, adaptate la nevoile elevilor și ale profesorilor
- inițiere în cercetarea științifică, avându-se în vedere că proiectul are un dublu scop: practic și de cercetare didactică.

e. formatorii au fost profesorii care au participat la elaborarea programului comun, au participat la două stagii de formare în cadrul proiectului sau au condus cercuri). Toți au experiență în programe de formare (majoritatea sunt formatori naționali sau județeni acreditați, absolvenți ai unor școli de vară organizate de ANPRO, Centrul 2000+ sau de UBB, DPPD, Cluj) și desfășoară activități în cadrul CCD sau Magister

f. activitatea din anul acesta ne-a dovedit necesitatea creării unui cadru legal pentru aceste activități, mai ales că responsabilii de program din partea CCD au apreciat profesionalismul lor. De aici, concluzia că este necesar ca Ministerul, CCD-urile și inspectoratele să ofere cadrul legal necesar desfășurării formărilor, iar formatorii să fie remunerați pentru prestația lor.

g. este necesar ca inspectorii școlari de specialitate să se implice în promovarea programului și în alcătuirea listelor de profesori care urmează să participe la formare.

g. este necesar să atragem atenția Ministerului că astfel de activități sunt bune premise pentru o cercetare la nivel național care sperăm va duce la modificarea predării limbii și literaturii române, punându-ne în acord cu alte țări din UE în privința abordării literaturii, țări care, în scopul recuperării cititorilor, încurajează prin programele școlare lectura cursivă.

c. considerăm că în acest an școlar, în afară de județele în care se desfășoară deja proiectul și în care se pot organiza noi cercuri și activități de promovare a lecturii, proiectul, în termeni realiști, se poate extinde încă în cinci județe: Buzău, Covasna, Maramureș, Bihor, Satu Mare. În județele respective există profesori care organizează astfel de activități și se declară dispuși să-și asume coordonarea lor.

Anexa 3

Proiect – Cercuri de lectură III. *Lectură de plăcere/Lectură Metodică* an școlar 2007-2008

1. Propunător: ANPRO (Asociația Profesorilor de Limba și Literatura Română „Ioana Em. Petrescu”
Partener: MEEdCT

2. Județul/localitățile în care se derulează proiectul:

- a. 16 județe (Arad, Bistrița, Botoșani, Buzău, Caraș-Severin, Călărași, Cluj, Constanța, Dâmbovița, Ialomița, Iași, Maramureș, Sibiu, Suceava, Timișoara în localități urbane și rurale) și municipiul București
- b. Bihor, Buzău, Covasna, Maramureș, Satu Mare (județe în care preconizăm extinderea proiectului)

3. Motivația proiectului

Credem că un astfel de proiect este compatibil cu politica MEEdCT în domeniul educației pentru că:

- acei care îl propun sunt membrii unei asociații de profesori de limba și literatura maternă – deci una dintre disciplinele fundamentale care contribuie la păstrarea identității naționale;
- literatura are un rol formativ fundamental în promovarea atitudinilor și valorilor unei culturi, având impact asupra unui public foarte larg (dovadă felul cum este valorificată în învățământul american sau în cel din UE pentru promovarea valorilor democrației în rândul tinerilor);
- în ultimii ani există o intensă preocupare în foarte multe țări pentru promovarea unor programe de lectură (În Franța există Centre naționale de promovare a cărții pentru tineret, există Centrul Internațional de Studii privind Literatura pentru Tineret – forum, bază de date, formări, sau programe de tipul

„La joie par les livres”; în Danemarca, campania „Copiii și literatura” este susținută de Ministerul Culturii (în 2004-2005 s-au alocat 5 milioane de coroane daneze pentru proiecte naționale și locale ca: schimburi de experiență, întâlniri cu autorii); în Grecia Centrul Național al Cărții desfășoară programe în școli, marchează Ziua Poeziei, Ziua științelor umaniste;

- în țara noastră nu există un program coerent de promovare a lecturii (nici Ministerul Culturii, nici Ministerul Educației și Cercetării nu par a fi deocamdată interesate de acest aspect). Inițiativele sunt puține, haotice, lipsite de profesionalism (concursuri literare făcute în pripă, de tipul Ziua Poștei, Ziua Pădurii care agresează profesorii și elevii prin caracterul întâmplător, prin scopurile neprecizate);

- credem că, dacă în prima etapă, proiectul s-a desfășurat la nivelul a 12 județe, ANPRO are resursele umane și capacitatea de expertiză ca să piloteze proiectul în viitor la nivelul întregii țări;

- prin profesie și prin disciplină pe care o predau profesorii de limbă și literatură maternă din învățământul secundar și universitar au pregătirea necesară nu numai pentru organizarea unor acțiuni concrete, ci și pentru adunarea, prelucrarea și valorificarea datelor necesare într-un domeniu în care o bibliografie românească este practic inexistentă;

- prin specificul ei, o asociație poate să colaboreze cu alte asociații interesate de problema lecturii (vezi proiectul *Societăți de lectură* care a fost inițiat de Asociația Profesorilor de Engleză sau proiectul *Bucuria lecturii* promovat la nivelul elevilor din București de FICE sau colaborarea cu IRA (Asociația Internațională de Lectură în vederea promovării în viitor a unui program de literatură critică);

- credem că un început fiind făcut prin *Cercurile de lectură*, este nevoie ca experiența să fie extinsă și valorificată, numai în acest context aspirând la pasul următor – cel al unor parteneriate și colaborări externe (un singur exemplu: nimeni din țara noastră nu s-a putut înscrie la concursul pentru Promovarea Lecturii IBBY Asahi 2006, neîntrunind, printre altele, criteriile de vechime – 2 ani);

- un parteneriat cu MEdCT ar avea ca rezultat transformarea în realitate a obiectului protocolului cu avantaje certe pentru parteneri. (“1.1 MEdCT și Asociațiile profesionale în calitate de parteneri egali, cu drepturi și responsabilități specifice, colaborează în vederea elaborării și implementării priorităților strategice curente ale MedC.” Și 1.3. Asociațiile profesionale din domeniul învățământului acționează ca parte a societății civile. Parteneriatele public-privat au dovedit deja că aduc o valoare adăugată proiectelor în care sunt incluse și că produc beneficii atât pentru comunitate cât și pentru fiecare partener.”[...])

4. Descrierea proiectului:

a. Obiective

general

- continuarea și extinderea unui program coerent de promovare a lecturii, de aici, rezultând o extindere a proiectului pilot față de etapa 2006-2007 atât pe orizontală (extindere la noi școli în județele în care proiectul se desfășoară, cuprinderea a noi județe), cât și pe verticală, prin concentrarea părții de cercetare didactică la unul-două aspecte, urmărite sistematic.

specifice

- valorificarea experienței profesorilor implicați în programul *Cercuri de lectură* pe două paliere:
 - a. partea de cercetare care presupune publicarea raportului narativ și diseminarea rezultatelor la nivelul întregii țări;
 - b. partea practică – profesorii implicați în prima etapă pot acorda asistență sau pot monitoriza noile cercuri, iar un grup dintre ei, formați în acest sens, pot oferi formări;
- experimentarea altor forme de promovare a lecturii prin lansarea unor activități specifice la nivelul fiecărui județ (cu participarea inspectorilor de specialitate, părinți, foruri locale, bibliotecari, librari, documentariști, scriitori, editori);
- desfășurarea în paralel a unor cercetări calitative care prin care să se verifice ipotezele cu privire la lipsa de interes/interesul elevilor pentru lectură al cărui scop ar putea fi adunarea unei baze de date pentru specialiștii în politicile educaționale pentru organisme ca CNC, SNEE sau pentru Centre de documentare, autori de manuale.
- schimb de experiență, proiecte pentru profesorii și elevii reprezentanți ai județelor în vederea promovării unui proiect pentru promovarea lecturii pentru anul școlar 2007-2008.

b. Calendarul activităților

1. septembrie 2007 întâlnire organizată cu sprijinul Ministerului la Cluj sau București, 30 de persoane:
 - analiza rezultatelor proiectului-pilot *Cercuri de lectură* desfășurat în anul anterior,
 - pregătirea materialelor pentru editarea volumului *Lecturiada II*
 - lansarea noii etape a proiectului

Conferințe

2. septembrie 2007 Cercuri metodice, inspectorate CCD-uri, scrisoare metodică Minister

lansarea și publicitatea făcută noii etape a proiectului-pilot în cadrul unor acțiuni desfășurate la nivelul județelor în parteneriat cu inspectoratele școlare:

- se vor promova activități interactive cu caracter de formare, includerea formării pentru cercuri între ofertele CCD-urilor;
- se va lărgi publicul țintă prin cooptarea învățătorilor, documentariștilor, bibliotecarilor școlari și, eventual, a profesori de alte specialități

Pentru aceasta preconizăm:

- publicarea pe site-ul ministerului a proiectului;
- deschiderea pe site-ul ministerului a unui Forum pentru dezbateră proiectului;
- includerea proiectului în calendarul inspectoratelor
- crearea unui link separat pe site-ul asociației

3. decembrie 2007, Cluj, Simpozion ANPRO

organizarea unei secțiuni *Evaluarea activităților la cerc. Impactul lecturii la cerc asupra lecturii școlare.*

4. septembrie-octombrie 2007 inspectorate, ANPRO, CCD

identificarea celor care doresc să participe la formări în proiect pentru ca ulterior să coordoneze astfel de activități în școlile lor

5. octombrie-decembrie

organizarea unor sesiuni de formare de 24 de ore pentru cei care doresc să coordoneze astfel de activități. Ele se vor desfășura:

- în continuare, în județele în care au organizat dacă există persoane interesate;
- în județele Bistrița-Năsăud și Timișoara
- în cele cinci județe noi cooptate în program

6. începând cu luna octombrie 2007:

– continuarea sau organizarea unor noi cercuri de lectură în funcție de cele două direcții mari (care nu sunt incompatibile):

- cercuri, în special în clasele de liceu, profilate pe debateri care au în centru „valori și atitudini prin literatură”, putându-se lucra în parteneriat cu Asociația de Educație Civică, cu Asociația Profesorilor de Engleză, cu Asociația Profesorilor de Franceză sau, la București, cu FICE sau cu filiale ale Uniunii Scriitorilor (Cluj) sau PEN Club
- cercuri care merg explicit pe găsirea și valorificarea unor căi pentru plăcerea lecturii

7. octombrie întreg anul școlar

– desfășurarea mai susținută a părții de cercetare calitativă prin lansarea unui singur obiectiv (se va cădea de acord asupra obiectivului la întâlnirea de lucru). După stabilirea obiectului cercetării va urma: selectarea voluntarilor, consultarea bibliografiei, alegerea subiecților, colectarea datelor, prelucrarea lor, concluzii etc.

8. începând cu ianuarie 2008

– monitorizarea noilor cercuri, activitate făcută în regim de voluntariat de profesorii implicați în proiect

9. 23 aprilie 2008, *Ziua internațională a lecturii*

– activități pentru marcarea Zilei lecturii

10. mai-iunie 2008

– organizarea unor activități de impact pentru încheierea Cercurilor prin promovarea lecturii la nivelul școlilor, localităților etc. (reviste, promovarea cărților de elevi pentru colegii lor, emisiuni radio, videoclipuri, lectură itinerantă, activități la case memoriale, site-uri etc.)

11. mai-iunie 2008

– selectarea de către un juriu alcătuit din elevi, părinți, reprezentanți ai comunității locale, inspector de specialitate, profesor monitor etc. a celei mai originale și cu impact idei în funcție de criteriile de evaluare promovate (grila de evaluare a activităților care să vizeze impactul activităților atât la nivel calitativ cât și cantitativ se va elabora anterior și va fi comunicată în timp util)

12. iulie 2008

– Școală de vară organizată cu sprijinul Ministerului de către profesorii voluntari cu participarea profesorilor și elevilor (5 zile, 40 de persoane) care va include activități pentru elevi, activități pentru profesori, activități comune elevi-profesori și va avea ca obiective:

- împărtășire de experiențe, întâlniri cu scriitori, specialiști în problemele lecturii etc.

- selectarea și pregătirea pentru tipar a materialelor pentru *Lecturiada III*

- elaborarea proiectului/proiectelor pentru noul an școlar;

13. septembrie 2008

– Lansarea de către profesorii și elevii participanți la Școala de vară a proiectului pentru anul 2008-2009.

c. Resurse umane: vor fi specificate ulterior, odată cu sarcinile concrete ce le revin.

d. Criterii propuse pentru evaluare:

- criterii cantitative: numărul profesorilor și al elevilor implicați în proiect, numărul activităților desfășurate, numărul participanților din alte categorii

(scriitori, bibliotecari, părinți etc.); numărul materialelor publicate, numărul județelor atrase în proiect

- criteriile calitative: capacitatea ca programul să poată servi ca model pentru alții; originalitatea activităților propuse pentru valorificarea lecturii, calitatea științifică a materialelor propuse pentru publicare.

e. Rezultate preconizate:

- creșterea numărului de profesori și elevi antrenați în proiecte de încurajarea lecturii;
- diversificarea căilor de promovare a lecturii;
- experimentarea și valorificarea rezultatelor unor activități în materiale publicate;
- adunarea unui număr de date care să servească construirii unui program coerent de promovarea lecturii în rândul tinerilor;
- crearea unei rețele de profesori și elevi la nivelul județelor implicate care să fie în măsură să-și împărtășească experiențele de lectură în cadrul unor grupuri de discuții. eventual, într-o revistă virtuală;
- atragerea atenției unor instituții asupra necesității desfășurării unor astfel de programe;
- identificarea pe parcurs a unor posibili parteneri și atragerea unor surse financiare care să asigure continuarea programului;
- publicarea materialelor proiectului.

f. Posibilități de continuare a proiectului

Credem că factorii care pot contribui la continuarea proiectului sunt:

- interesul pentru promovarea lecturii care, în cazul profesorilor de literatură, se datorează atât unei responsabilități civice cât și profesiei;
- atragerea atenției asupra proiectului a factorilor de decizie din MEdCT și Ministerului Culturii;
- colaborarea cu Asociația Editorilor cu Profil Pedagogic și Cultural.

5. Responsabilități care revin partenerului (MEdCT)

1. susținerea materială/financiară pentru luna iunie 2008 a unei Școli de vară cu participarea unui număr de 40 de persoane (20 elevi + 20 profesori)
2. susținerea în condițiile legii (asigurarea transportului, cazării, diurnei etc.) a participării unui număr de 30 de profesori pentru întâlnirea de evaluare a proiectului din septembrie 2008, urmând ca programul, editarea materialelor precum și consumabilele să intre în responsabilitatea ANPRO, organizator al activității)

3. sprijinirea asociației în stabilirea unor relații oficiale cu CCD-uri, inspectorate prin includerea programului în oferta de formare a acestora și prin recunoașterea în condițiile legale – a statutului de formatori pentru tinerii profesori. Precizăm că asociația pune la dispoziție programul și suportul de curs.
4. promovarea, prin mijloace specifice ministerului, a proiectului în toate școlile din țară
5. promovarea materialelor proiectului (cărți, reviste, articole, CD-uri, DVD-uri etc) puse la dispoziție de participanții la proiect.